

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
OTM Juhani Saarinen
juhani.saarinen@kuntoutusyrittajat.fi
p. 0407238928

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry:n asiantuntijalausunto asiassa HE 102/2022 vp vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

21.9.2022

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry kiittää kutsusta tulla kuultavaksi sekä kirjallisen asiantuntijalausunnon mahdollisuudesta. Suomen Kuntoutusyrittäjät ry:n jäsenistöön kuuluu mm. fysio-, toiminta- puhe-, psyko-, musiikki- ja ravitsemusterapiayrityksiä sekä kuulon kuntoutuksen palveluntuottajia.

Kuntoutusyrittäjät ry esittää asiantuntijalausuntonaan seuraavaa.

Esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteena on parantaa yrittäjien eläketurvaa ja tukea yrittäjän eläkelain toimeenpanoa, jotta yrittäjän työtulo vastaisi nykyistä paremmin yrittäjän työpanoksen arvoa sekä yritystoiminnan alkuvaiheessa että toiminnan jatkuessa. Kuntoutusyrittäjät pitää tavoitetta kannatettavana ja hyvänä.

YEL-työtulon ja sitä vastaavien vakuutusmaksujen oikea taso on tärkeä yrittäjän sosiaaliturvan kannalta, mutta sillä on palveluvetoisella toimialalla merkitystä myös kilpailutilanteen tasapuolisuuden kannalta. Kuntoutusyrittäjät ry:lle on vielä muutamia vuosia sitten tullut eläköitymistä lähestyviltä jäseniltä yhteydenottoja, joissa yrittäjä on kertonut ennakoitavien eläketulojen olevan toivottua pienempiä, mitä on pidetty jopa eläköitymisen esteenä.

Syyksi tähän on esitetty erityisesti fysioterapia-alan tietyillä alueilla erittäin kireä kilpailutilanne, ja siitä syystä heikko työtulo, ja myös matalat YEL-maksut. Matalat YEL-maksut ovat olleet enemmän seuraus kuin syy: yritystoiminnasta saadut varat on tarvittu yrittäjän ja tämän perheen elättämiseen. Tällaista tilannetta ei voida pitää millään tavalla toivottavana, mutta onneksi tällaisia yhteydenottoja ei lähiaikoina ole enää ollut. Toivottavaa on, että uudet yrittäjäsukupolvet saavat eläketurvansa järjestettyä asianmukaisesti. Tässä apuna on erityisesti mikroyrittäjille, jos osapuolet kilpailevat markkinoilla samoin perustein määrättyllä YEL-vakuutusmaksukuormalla. YEL-maksulla on yksittäisenäkin tekijänä vaikutusta yrityksen ja markkinoiden hinnanmuodostukseen. Kilpailutilannetta selkiyttävä vaikutus on huomioitu myös lakiesityksen vaikutustenviiväselvityksessä, johon voidaan yhtyä.

Esityksestä

Kuntoutusyrittäjät ry kannattaa Suomen yrittäjien lausunnossaan esille tuomia täsmennysehdotuksia. Erityisesti riittävät siirtymäajat maksumuutoksissa ovat tärkeitä, sillä yritykset ovat erityisesti yksityisillä terapia-aloilla sitoutuneet usein monivuotisiin julkisesti kilpailutettuihin hankintasopimuksiin. Sopimuskaudet ovat tyypillisesti 2-4 vuoden mittaisia. Sopimuskauden aikana hinta on kiinteä, tai se sisältää esimerkiksi Kelan tapauksessa vain pienen noin kolmen prosentin kertakorotuksen kahden vuoden jälkeen. YEL-vakuutuksen korotus kesken sopimuskauden vähentää tässä tapauksessa yrittäjän käytettävissä olevia tuloja, millä on usein yrittäjän toimeentuloa heikentävä vaikutus. Yrittäjäeläkkeen tarkistustilanteissa siirtymäaikojen tulee siis olla riittävän pitkiä, ja uuden YEL-tulotason käyttöönoton aikataulussa tulee kuulla erityisesti yrittäjää itseään.

Osa-aikainen yrittäjyys on terapia-aloilla yleistä

Kuntoutusyrittäjät kiittää sitä, että osa-aikaisuus on mainittu lain esitöissä yrittäjältä vastaanotettavalta selvityksenä. Yrittäjän kuuleminen on erityisen tärkeää osa-aikaisen yrittäjyyden huomioimisen näkökulmasta.

YEL työtuloa on voitava yhtä helposti myös tarkistaa korottamisen lisäksi alentavasti, mikäli yritystoimintaa ajetaan tilapäisesti tai pidempiaikaisesti alas, eli yritystoiminnan laajuus muuttuu. Yrittäjän työhönsä käyttämän työajan merkitys on erityisesti yksinyrittäjien tapauksessa usein suoraan kytköksissä yritystoiminnasta saatavaan tuottoon, sillä yhdistyksen jäsenten avoterapia- ja kuntoutuspalveluiden tuotto kytkeytyy läheisesti laskutettaviin ja tehtyihin terapiatunteihin. Tyypillisesti terapiat laskutetaan 45 tai 60 minuutin asiakaskäyntien perusteella, oli kyse sitten itse maksavista asiakkaista tai kuntien, kuntayhtymien tai Kelan puitesopimuksilla kilpailuttamista kuntoutuskäynneistä. Näin ollen on tärkeää, ettei yrittäjän työtuloa määrätä kaavamaisesti pelkästään sen perusteella, mitä alan vastaava kokoaikainen työntekijä työstään saisi palkkaa.

Hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa käytetty laskentamalli on karkea, eikä yrittäjien työtuloa tule määrittää pelkästään 70 % tai 50 % suuruudella alan mediaanitulosta. Vaikka vaikutusten arvioinnissa käytetyt luvut ovatkin suuntaa antavia, voi tästä tulla itseään toteuttava ennuste. Tällainen karkea jako ei huomioi erityisesti osa-aikaista yrittäjyyttä. Osa-aikaisen yrittäjyyden määrittelemine on muutoinkin vaikeaa, sillä yrittäjän tekemiä työtunteja ei seuraa todennäköisesti kukaan, ei edes yrittäjä itse. On myös yritystoiminnan kasvamisen ja kehittymisen kannalta ongelmallista, jos vakuutusmaksun perusteella oleva työtulo määräytyy kiinteästi tai jäykästi yritystoiminnan ulkopuolisten tekijöiden mukaan. Monet yrittäjät eivät mahdu samaan mediaanipalkan perusteella laskettavaan muottiin.

Yrittäjien tulot vaihtelevat sopimusten ja paikallisen markkinatilanteen mukaan

Yksityisen sektorin mediaanipalkan lisäksi eläkelaitos ottaisi esityksen mukaan huomioon muut yrittäjän työpanoksen määrää, yrittäjätoiminnan laajuutta, yrittäjän ammattitaitoa ja yrittäjän työpanoksen arvoa kuvaavat tiedot. Yritystoiminnan kannattavuutta ei esityksessä kuitenkaan sinänsä huomioida, mutta se on yrittäjän käytettävissä olevien tulojen kannalta hyvin merkittävä tekijä, joka myös vaihtelee ainakin terapia-alan yrittäjien keskuudessa hyvin paljon erityisesti alueellisen kilpailutilanteen mukana. Terapia-alan palveluita ei tyypillisesti lähdetä asiakkaiden toimesta ostamaan kovin pitkien matkojen päästä, jolloin paikallisen (alle 100 km säteellä) markkinatilanteen merkitys kilpailluilla palvelumarkkinoilla korostuu.

Kuntoutusyrittäjien jäsenyrittäjien yritystoiminnan tulokseen vaikuttaa monesti juuri paikallinen kilpailutilanne. Esimerkiksi Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen osalta kilpailutilanne voi muuttua merkittävästi riippuen siitä, onko Kelalle sopivia fysioterapian palveluntuottajia alueella yksi vai kenties neljä. Tällöin voisi johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen, mikäli yrittäjän arvioitu työtulo ratkaistaisiin kansallisen työntekijöiden keskiarvon mukaan, jos omien hankintasopimusten tilanne on sitä merkittävästi heikompi. Tämä voi heikentää myös yritystoiminnan kehittämisen mahdollisuuksia.

Toimialan määrittelyssä on oltava myös tarkkana. Kuntoutusyrittäjien jäsenten toimialoista toimialaluokituksen mukainen fysioterapia on jokseenkin vakiintunut, mutta muiden terapia-alan yrittäjien käyttämä toimiala ”Muu terveysterveyspalvelu” pitää sisällään valtavasti eri tavalla palkattuja terapiapalveluja. Hallituksen esityksestä ei ilmene, millä tarkkuudella eläketurvakeskus toimialatietoja kerää ja ylläpitää.

Lopuksi

Esitykseen on syytä lisätä Suomen yrittäjien ehdottama virke siitä, että yrittäjän antamaan ilmoitukseen lähtökohtaisesti luotetaan, ellei muu eläkeyhtiön saama selvitys horjuta yrittäjän antaman selvityksen luotettavuutta. Tämä olisi myös hyvän hallinnon periaatteiden mukaista, joita pakollisen eläkevakuutusmaksun määräämisessä on syytä myös noudattaa.

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry:n puolesta Helsingissä 21.9.2022

Juhani Saarinen
lakimies, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
juhani.saarinen@kuntoutusyrittajat.fi
p. 040 723 8928